



Central European
Digital Media
Observatory



Zemětřesení na Haiti a “tektonické” zbraně

Coffee Beans

**Prof. RNDr. Vanda Boštíková, Ph.D., Prof. RNDr.
Aleš Macela, DrSc**

Pandemie COVID-19 ukázala, že dezinformace se mohou rychle šířit po celém světě, zejména během mimořádných situací, a mohou vést ke společenskému chování, které mimořádnou situaci ještě více zhoršuje. Takové následky byly pozorovány po velkých silných zemětřeseních.

Podívejme se na Haiti před více než třinácti lety. Otřesy o síle 7,2 stupně Richterovy škály zasáhly tuto nejchudší zemi západní polokoule 12. ledna 2010 v 16:53 místního času. Trvaly 35 vteřin. S následky zemětřesení Haiti bojuje dodnes. Miliony obyvatel jsou stále závislé na mezinárodní potravinové pomoci a tisíce lidí přežívají v provizorních podmínkách. Takovéto prostředí přispívá vzniku nejrůznějších dezinformací. Jednou z nejrozšířenějších bylo tvrzení, že to byla americká armáda, kdo tragické zemětřesení na Haiti způsobil. Na webových stránkách venezuelské ViVe TV se objevila informace o tom, že strašlivé události způsobil "chybný" test tektonické zbraně amerického námořnictva. Zpráva dále uváděla, že zbraň byla vyvíjena a testována pro použití proti Íránu. Krátce poté venezuelský prezident Hugo Chávez vystoupil v televizi, aby zprávu zopakoval (1-3). Dodnes se opakují některé z dezinformací, které se začaly mezi lokálním obyvatelstvem šířit obzvláště poté, co jako následek přírodní katastrofy propukla cholera. Místní obyvatelstvo v důsledku své neznalosti a nízké zdravotní gramotnosti považovalo cholera za další samostatnou ránu, seslanou na ně zvenčí.

Vysvětlení vzniku tohoto zemětřesení je přitom naprosto jednoduché. Ostrov se nachází na rozhraní dvou litosférických desek – Karibské a Severoamerické. Severně od ostrova se Karibská deska východním směrem nasouvá na Severoamerickou rychlostí zhruba 20 mm za rok. Seizmolog Roger Musson z Britské geologické služby uvedl, že „zlom byl zablokován po dobu 250 let, postupně se zde hromadil tlak, který se v roce 2010 uvolnil a způsobil velké zemětřesení“ (4). Energie uvolněná posunem desek dorazila na povrch téměř netlumená s epicentrem u města Léogâne asi 25 km západně od hlavního města Port-au-Prince. Je to jeden z nejméně obydlených regionů země. Podle haitského statistického úřadu byla populace oblasti v danou chvíli odhadnuta na 2,5 milionu obyvatel (odhad počtu obyvatel je jen přibližný ztěžuje ho nekontrolovatelný růst slumů). Asi 10 minut po zemětřesení bylo vyhlášeno nebezpečí vlny tsunami, která po dalších 47 minutách dorazila k pobřeží. Ve městech Jacmel a Petit Paradis (na jižním pobřeží) dosahovaly vlny výšky tří metrů.

Zemřelo přes 200 tisíc lidí, dalších 300 tisíc bylo zraněno. O domovy přišly dva miliony lidí. Po katastrofě v zemi vypukl chaos a rabování, hrůzu vzbuzovaly ozbrojené gangy šesti tisíců trestanců, kteří uprchli z vězení. Enormní rozsah škod byl výsledkem několika faktorů, k nimž patří blízkost epicentra zemětřesení k hlavnímu městu, přelidněnost oblasti, špatná kvalita staveb, absence varovného systému a politická nestabilita. Kvůli zoufalým hygienickým podmínkám navíc v zemi vypukla nejhorší epidemie cholery v novodobé historii. Na toto onemocnění zemřelo více než deset tisíc osob.

Seriózní role hlavního koordinátora pomoci se od prvních dnů ujaly Spojené státy, které postupně na ostrov vyslaly 22 tisíc vojáků pomáhat s odklizením trosk a zajišťováním bezpečnosti. Do pátrání po obětech se zapojily dva tisíce záchranářů v rámci sedmdesáti zahraničních týmů. Pomáhalo také deset tisíc pracovníků OSN.

V této souvislosti není jistě bez zajímavosti, že před třemi lety zahájila mezinárodní skupina sociálních vědců, seismologů a statistiků projekt RISE-TURNKey (5). Projekt se opírá mimo jiné o analýzu dění na Haiti a jedním z výstupů je „komunikační průvodce“, který může institucím, odborníkům z praxe a dalším aktérům sdělovat věrohodné informace o zemětřesení s cílem předcházet dezinformacím a bojovat proti nim. Jedná se zejména o vysvětlování procesu vzniku přírodních katastrof, snahu přiblížit i složité odborné informace způsobem pochopitelným lidem bez příslušného vzdělání, tak, aby nepodléhali nesmyslným teoriím a představám, které jim pak brání racionálně uvažovat, řídit se správnými doporučeními a zachránit si životy v případě nařízených evakuací namísto slepé víry v iracionální víru, že se nemůže nic stát.



Bibliografie:

1. www.vive.gob.ve
2. <https://www.foxnews.com/world/hugo-chavez-mouthpiece-says-u-s-hit-haiti-with-earthquake-weapon>
3. <https://reliefweb.int/report/haiti/factbox-haiti-quake-had-shallow-source-packed-big-punch>
4. https://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,1953379_1953494_1954165,00.html
5. <https://earthquake-turnkey.eu/>